

Slotverklaring

Nederlands-Vlaamse Top

's-Hertogenbosch, 31 januari 2023

“Door grenzen heen verbonden”

Op 31 januari 2023 kwamen Nederland en Vlaanderen onder leiding van de minister-presidenten Rutte en Jambon weer bijeen voor een gezamenlijke Nederlandse-Vlaamse Top. Sinds 2011 organiseren Nederland en Vlaanderen reguliere ontmoetingen op het hoogste politieke niveau om gezamenlijk te werken aan een verdere verdieping van onze innige bilaterale relatie. De vorige Vlaams-Nederlandse Top in 2020 vond vanwege COVID-19 grotendeels digitaal plaats, dit keer kwamen beide kabinetten weer fysiek bijeen. De ontmoeting vond plaats tegen een achtergrond van turbulentie in Europa.

De oorlog in Oekraïne maakt ons eens te meer duidelijk dat we onze manier van leven en onze democratische rechtsstaten met kracht moeten blijven uitdragen en verdedigen. Nederland en Vlaanderen veroordelen krachtig het optreden van Rusland, dat in strijd is met het internationaal recht en roepen op om zo snel mogelijk deze oorlog te beëindigen. Nederland en Vlaanderen zijn solidair met Oekraïne en verzekeren de Oekraïners van hun volledige steun.

Nederland en Vlaanderen zijn samen één van de meest open en internationaal verbonden gebieden ter wereld. De verschuivende geopolitieke context en de opgaven voor de EU op het gebied van de groene en digitale transitie en (economische) weerbaarheid stelt ons voor uitdagingen op het gebied van (onder meer) bevoorradingszekerheid, energie, industrie- en grondstoffenbeleid. Gezien het grensoverschrijdende karakter van deze uitdagingen, de verwevenheid van de interne markt en de slagkracht van de EU als geheel zijn we gezamenlijk beter in staat onze belangen te borgen. Samen zetten we in dat verband in op een open strategische autonomie met behoud van een gelijk speelveld.

Ook zijn Nederland en Vlaanderen verbonden door taal, cultuur en waarden. We delen een gezamenlijke geschiedenis en grens alsook onze positie in West-Europa waar we sedert eeuwen een sterke industriële en economische hub zijn voor het hele Europese continent. Met onze innovatiekracht jagen we de wetenschappelijke en technologische vooruitgang aan. We staan ook voor gezamenlijke uitdagingen in de duurzame transitie van onze samenleving, industrie en economie, waarin we alleen, door samen te werken met elkaar, tot de juiste oplossingen kunnen komen.

De Nederlands-Vlaamse Top stond daarom in het teken van verbondenheid: verbonden door taal en cultuur; verbonden door onze gedeelde grens; en verbonden door onze gezamenlijke uitdagingen.

1. Verbonden door taal, cultuur en waarden

Diepe culturele wortels reiken tot in de toekomst en blijven ons verbinden

a. Cultuur vol waarde(n)

De samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen kent diepe culturele en historische wortels die ons ook in de toekomst blijven verbinden. Dit gedeeld cultureel erfgoed blijft levend en gericht op de toekomst door vruchtbare culturele en maatschappelijke uitwisseling en actieve samenwerking. Binnen de Nederlandse Taalunie, Huis deBuren, Ons Erfdeel, de Brakke Grond en de beide Letterenfondszen zetten Nederland en Vlaanderen zich in vanuit gedeelde culturele belangen op het gebied van taal, kunst,

cultuur en literatuur. In overleg met de sector tonen we vernieuwde aandacht voor samenwerking tussen het Vlaamse en Nederlandse theaterlandschap. Door deze samenwerkingen worden grenzen verlegd, het bereikte publiek vergroot en vernieuwende kunst gecreëerd.

Voor wat betreft het beleidsdomein Media beogen de Nederlandse en Vlaamse overheid om samen te werken op het vlak van mediawijsheid en onderzoeksjournalistiek en door middel van initiatieven waaronder coproducties die de relaties tussen de beide openbare/publieke omroepen versterken. Verder verbinden we ons ertoe om blijvend informatie uit te wisselen in het kader van de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag en andere actuele thema's waar beide partijen belang aan hechten. Vanuit dit vertrekpunt van gedeelde waarden versterken Nederland en Vlaanderen hun inzet op gendergelijkheid, gelijke rechten voor lhbtqi+personen en het bestrijden van ongewenst intimiderend gedrag.

b. Onderwijs, cultuur en wetenschap vol toekomst

Verduurzaming speelt een belangrijke rol in het toekomstbestendig maken van ons gedeeld cultureel erfgoed. Zo kunnen we bijdragen aan klimaatdoelstellingen en ervoor zorgen dat de cultuurhistorische waarden behouden worden voor de toekomst en het verleden wordt doorgegeven aan volgende generaties. Hiervoor is een gezamenlijke aanpak van belang waarin gekeken wordt naar opgaven en oplossingen en burgers betrokken worden om de verbinding van erfgoed en maatschappelijke opgaven te stimuleren.

Daarnaast hebben we het gehad over het versterken van de samenwerking binnen de EU en UNESCO, samen met de lokale actoren, voor de bescherming van het Oekraïense onroerend erfgoed dat doelwit is geworden van aanvallen door Russische troepen en de Oekraïense identiteit draagt. Daarnaast treden we in contact met de lokale en internationale partners om na te denken over heropbouw en restauratie door uitwisseling van goede praktijken en wordt er onderzocht hoe logistieke of financiële hulp hiervoor mogelijk is.

Ook willen we samenwerken aan de komst van de Einstein Telescoop, een geavanceerd observatorium voor zwaartekrachtsgolven. Met deze telescoop bouwen Europese wetenschappers en bedrijven aan de toekomst, met de nauwkeurigste detector voor zwaartekrachtsgolven ooit. Onze grensregio biedt hiervoor de juiste geologische omgeving en ecosysteem, inclusief de aanwezigheid van onze kennisinstellingen en hightechbedrijven. Voor wat betreft de komst van de Einstein Telescoop zullen we nauw samenwerken en op alle relevante niveaus de noodzakelijke stappen zetten om gezamenlijk een sterke en aantrekkelijke kandidatuur voor te bereiden in de loop van 2023-2024.

Nederland en Vlaanderen zijn verheugd over de oprichting van de internationale werkgroep met ministers van het drielandengebied voor de Einstein Telescoop, zoals overeengekomen tijdens het door Noordrijn-Westfalen georganiseerde internationale rondetafelgesprek eind 2022. Een verdere intensivering van de samenwerking met de betrokken internationale partners zal sterk bijdragen aan het kunnen huisvesten van de Einstein Telescoop in het Nederlands-Belgische grensgebied. Vlaanderen heeft daarom het initiatief genomen om de partners in het voorjaar van 2023 in Brussel terug samen te brengen. De krachten zullen onder meer gebundeld worden op het gebied van valorisatie, communicatie, omgevingsgerichte activiteiten en het vergroten van het aantal deelnemende Europese landen aan de Einstein Telescoop.

Op het vlak van onderwijs wordt er samengewerkt en geleerd van elkaars aanpak, zoals tijdens de Vlaams-Nederlandse onderwijstop van 23 januari 2023, waar de focus lag op vier gemeenschappelijke uitdagingen: basisvaardigheden, lerarenstrategie, digitalisering van het onderwijs en versterken beroepsonderwijs. Ook hebben Nederland en

Vlaanderen een hernieuwde impuls gegeven aan onderlinge consultaties over het leerplichtonderwijs. Het Nederlandse en Vlaamse onderwijs maakt een digitale transitie door. Deze transitie biedt kansen voor eigentijds onderwijs (op maat) en bereidt leerlingen voor op de toekomst. De borging van publieke waarden zoals autonomie, privacy en veiligheid is van belang voor de toekomst en verdient een plaats op de internationale agenda, waarvoor Nederland en Vlaanderen zich zullen blijven inzetten. Nederland en Vlaanderen verwelkomen extra aandacht voor 'skills' op Europees niveau in de 'European year of skills'.

2. Over, door en onder grenzen heen verbonden

Verbonden sociale gemeenschappen, fysieke en infrastructurele verbondenheid en verbonden door regelgeving.

a. Meer prioriteit voor potentieel van onze grensregio's

Zowel Nederland als Vlaanderen wordt geconfronteerd met een aantal grote opgaven waarbij het noodzakelijk is om het volledige potentieel van de grensregio te benutten. Om juist in deze regio kansen te verzilveren dienen grensbelemmeringen te worden aangepakt. De Nederlandse en de Vlaamse regering zetten zich in om nieuwe grensbelemmeringen te voorkomen, kansen in de grensregio in beeld te helpen brengen en bestaande grensbelemmeringen op te heffen. Vlaanderen heeft recent een inspanning gedaan om de ondersteuning hiervoor (binnen het departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken en bij de provincie Oost-Vlaanderen) op het niveau te brengen van Nederland. De leidraad grenseffecten waarmee de Nederlandse regering grenseffecten inzichtelijk maakt bij nieuwe nationale regels wordt door de Vlaamse regering met veel interesse gezien. Tevens spreken beide regeringen uit veel belang te hechten aan het inzichtelijk en beschikbaar maken van grensoverschrijdende data.

De bestuurlijke werkgroep Berx-Donner heeft in opdracht van de Vlaamse en Nederlandse regering, een aanpak van grensbelemmeringen uitgewerkt. De werkgroep constateert dat de grensoverschrijdende samenwerking reeds zeer intensief en vaak ook bijna vanzelfsprekend is, maar dat deze samenwerking echter niet altijd vanzelf gaat. Verschillen in regels, procedures, gebruiken en belangen kunnen de grensoverschrijdende samenwerking belemmeren, dit leidt ertoe dat op tal van vlakken het volledige potentieel van de grensregio niet kan worden benut, of de vrijheid van verkeer van personen en diensten wordt belemmerd.

De Nederlandse en Vlaamse regering hebben, samen met de overheden uit de regio, afgesproken om conform het advies van de bestuurlijke werkgroep, de bestaande grensoverschrijdende samenwerking te versterken, zodat deze verschillen overbrugd kunnen worden. Daarvoor zal in 2023 de bestaande ondersteuning worden versterkt zodat die als schakelpunt gaat fungeren tussen de grensregio's, de centrale overheden, kennisinstellingen en internationale organisaties, zoals de Benelux en de Europese Unie. Het schakelpunt draagt zorg voor een onderbouwde agenda voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Conform het advies van de bestuurlijke werkgroep zal tevens gekeken worden of het bestaande juridisch instrumentarium (bijvoorbeeld het Benelux-instrumentarium) breder kan worden toegepast en ingezet. De regeringen ondersteunen het voornemen om Interreg-financiering aan te vragen voor de uitbouw van het schakelpunt.

De bestaande coördinerende opdracht van de gouverneur van Oost-Vlaanderen en de commissaris van de Koning in de provincie Zeeland wordt bevestigd. Zij krijgen de taak om voor de gehele grensregio de agenda, voorzien van oplossingen, op te brengen bij de

leden van beide regeringen. De regeringen gaan daarmee een inspanningsverplichting aan om tot resultaten te komen voor de opgebrachte agendapunten. De Nederlandse en Vlaamse regering onderkennen hiermee het regionale en nationale belang van betere grensoverschrijdende samenwerking en geven concrete vraagstukken in onze grensregio's meer prioriteit.

b. Lokale besturen

Nederland is voor Vlaanderen een gidsland op het vlak van bestuurlijke organisatie. Nederland kent een constante evolutie richting grotere lokale besturen doormiddel van fusies. Dit gaat ook gepaard met een aanzienlijke overdracht van bevoegdheden naar de lokale besturen. 30% van de overheidsmiddelen wordt in Nederland beheerd door de lokale besturen, terwijl dit in Vlaanderen 13% is. De gemiddelde Nederlandse gemeente telt op dit moment meer dan 51.000 inwoners, een gemeente in Vlaanderen telt gemiddeld iets meer dan 22.000 inwoners. Vlaanderen volgt deze bestuurlijke ontwikkelingen in Nederland nauwgezet en zal ook in de toekomst nauw blijven samenwerken om visies en lessen uit te wisselen op het vlak van lokale bestuurskracht, decentralisatie van bevoegdheden en regiovorming.

c. Scheepvaart

Scheepvaart is essentieel voor de verbinding van Nederland en Vlaanderen met de rest van de wereld. Voor beide economieën is het een enorme motor voor de groei, welvaart en verbinding met elkaar en andere landen. Zo hebben Vlaanderen en Nederland al zwaar geïnvesteerd in hun havens en binnenvaart, waarvan de Nieuwe Sluis in Terneuzen een belangwekkend voorbeeld is.

De afgelopen jaren was estuaire vaart een terugkerend vraagstuk in de relatie tussen Nederland en België. De bevoegde Nederlandse, Vlaamse en federaal Belgische ministers hebben op 5 december 2022 een intentieverklaring ondertekend, waarna onderhandelingen zijn gestart om internationale trajecten mogelijk te maken voor estuaire schepen (i.e. verstevigde binnenvaartschepen) tussen havens gelegen aan de Vlaamse kust en Nederlandse havens en kanalen gelegen aan de Westerschelde. In dat verband namen de Nederlandse en Vlaamse regeringen met genoeg kennis van het principeakkoord dat is bereikt over een concept Benelux-beschikking. De finalisering van dit proces zal middels ondertekening volgens de gebruikelijke Benelux-procedures spoedig vorm krijgen.

Al enige tijd wordt er in Nederland en Vlaanderen gepionierd met geautomatiseerd varen (i.e., *smart shipping*). Beiden horen bij de trekkers van deze innovatie wereldwijd. Nederland en Vlaanderen willen de ontwikkeling van geautomatiseerd varen verder introduceren door zich nationaal en internationaal in te spannen op dit gebied. Beiden zullen hier gezamenlijk de schouders onder zetten.

d. Intensiveren samenwerking grensoverschrijdende regionale watersystemen

Naar aanleiding van de overstromingen van juli 2021 zijn er zowel door Nederland als Vlaanderen adviescommissies ingesteld om te komen tot aanbevelingen die onze veerkracht tegen wateroverlast en overstromingen versterken. De Nederlandse Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater en het Vlaamse Expertpanel Hoogwaterbeveiliging hebben vergelijkbare adviezen uitgebracht als het gaat om het intensiveren van de grensoverschrijdende samenwerking. Het is dan ook de ambitie om hierop gezamenlijk verder te acteren. Nederland en Vlaanderen zijn op dit dossier solidair, want watersystemen kennen geen grenzen. Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen op het gebied van hoogwaterbeveiliging komt bestuurlijk hoger op de agenda. Concreet betekent dit dat er samen voor de grensoverschrijdende regionale watersystemen een risico-gestuurde en gebiedsgerichte

projectaanpak gaan uitwerken. Om dit efficiënt te doen wordt er aansluiting gezocht bij reeks bestaande interbestuurlijke samenwerkingsstructuren tussen Nederland en Vlaanderen.

e. Samen op weg met duurzame mobiliteit

Nederland en Vlaanderen werken al geruime tijd samen op gebied van de verduurzaming van mobiliteit. Aan beide kanten van de grens wordt ingezet op het stimuleren van nul-emissie personen- en vrachtvervoer. Daarnaast werken Nederland en Vlaanderen aan de uitrol van een grensoverschrijdend netwerk van tank- en laadinfrastructuur voor alternatieve brandstoffen. In de toekomst kan deze samenwerking nog versterkt worden gezien de uitdagingen die er zijn op vlak van vergroening van het (vracht)vervoer.

Het stimuleren van fietsen is voor beide landen een belangrijke beleidsprioriteit. Fietsen heeft vele voordelen: het veroorzaakt geen uitstoot, is goed voor de gezondheid en ontlast het drukke verkeer op de weg en het openbaar vervoer. Op 28 november 2022 hebben de Benelux-landen en Noordrijn-Westfalen een gezamenlijke Fiets Roadmap gelanceerd met daarin initiatieven om het fietsgebruik te stimuleren. Nederland en Vlaanderen zullen zich actief inzetten om de acties in deze roadmap mee tot uitvoering te brengen en zo hun voortrekkersrol in Europa nog te versterken.

f. Infrastructurele verbondenheid

Het verbeteren van grensoverschrijdend spoorvervoer voor goederen en personen alsook hoogwaardig openbaar vervoer tussen Vlaanderen en Nederland is een prioriteit voor beide landen. In internationale infradossiers zoals Rail Ghent-Terneuzen, 3RX, Hamont-Weert en een potentiële nieuwe verbinding tussen Maastricht en Hasselt zetten Vlaanderen en Nederland samen met de andere partners de lopende processen voort om voortgang op te boeken.

Europese financiering is belangrijk bij grensoverschrijdende projecten. Vlaanderen en Nederland geloven in de kansen die dit biedt voor grensoverschrijdende projecten.

Met betrekking tot 3RX roepen Vlaanderen en Nederland op om de lopende constructieve gesprekken met België (federaal), NRW en Duitsland verder voort te zetten zowel aangaande de actualisatie van de MKBA als in de "the dialogue on a broader mobility approach in the context of 3RX" met het oog op de geplande bijeenkomst van de vakministers op 6 juni 2023.

Nederland en Vlaanderen pakken samen de uitdagingen op als het gaat om de export van laagwaardige brandstoffen en gebruikte voertuigen. De gehalten zwavel, benzeen en mangaan in brandstoffen bedoeld voor export naar voornamelijk West-Afrika liggen vele malen hoger dan in Europese benzine en diesel is toegestaan. De havens in Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen zijn goed voor een groot deel van de brandstoffenexport naar (West)-Afrika. Nederland en Vlaanderen willen negatieve milieu-impact elders voorkomen en nemen hierin hun eigen verantwoordelijkheid.

g. Sociaal-economische verbondenheid

Het vrij verkeer van personen en diensten is een groot goed. Hierdoor houden kansen op verdere ontwikkeling en werk niet op bij de grens. Veel bedrijven en werkenden aan de Nederlands-Vlaamse grens maken dan ook graag gebruik van deze grensoverschrijdende

mogelijkheden. De interne markt geeft hierdoor een belangrijke impuls aan economische en maatschappelijke groei en ontwikkeling. Grensoverschrijdende initiatieven die partijen over de grens met elkaar in contact brengen spelen op dit gebied een essentiële constructieve rol. Zo is er reeds de regelmatige uitwisseling tussen de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) Limburg, het Nederlandse Uitvoeringinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), lokale besturen en het Grenspunt Maastricht. Een ander goed voorbeeld hiervan is de goede samenwerking tussen het UWV, VDAB, de stad Gent, Voka Oost-Vlaanderen en het havenbedrijf North Sea Port die een belangrijke rol speelt in het vinden van de juiste matches tussen werkgevers en werknemers in het grensoverschrijdende havengebied North Sea Port. Uit deze samenwerking leren we in de praktijk hoe de verschillende stakeholders en niveaus, ook het lokale niveau, grensoverschrijdend kunnen functioneren.

Dergelijke projecten zijn belangrijk om de juiste mensen te vinden voor de juiste plek. Zowel Nederland als Vlaanderen kampen immers met arbeidsmarktkrapte. Daardoor staan maatschappelijke opgaven zoals de zorg, het onderwijs en het uitvoeren van bijvoorbeeld de energietransitie onder druk. Het is cruciaal dat werkgevers op een andere manier op zoek gaan naar arbeidskrachten. We zetten ons elk in om het arbeidspotentieel op onze arbeidsmarkt te verruimen, o.a. met focus op niet-beroepsactieven. Het is daarbij belangrijk dat werken loont en dat iedereen voldoende kansen heeft om zich te blijven ontwikkelen. Levenslang leren en een actief arbeidsmarktbeleid met een sterke nadruk op bij- en omscholing is cruciaal om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. De focus moet onder meer liggen op groene en digitale vaardigheden en het creëren van de juiste voorwaarden voor de ontwikkeling van deze vaardigheden. Betaalbare en kwalitatief goede kinderopvang draagt ook bij aan het verruimen van het arbeidspotentieel. Om die reden zijn zowel Vlaanderen als Nederland trajecten opgestart voor versterking van de kinderopvang. Hierbij blijven we kennis en ervaringen uitwisselen over de implementatie van de eigen beleidsplannen en laten we ons inspireren door elkaars voorstellen.

Een grensoverschrijdende arbeidsmarkt biedt volop kansen, maar vraagt ook om grensoverschrijdende handhaving om misstanden in arbeidsomstandigheden van arbeidsmigranten en onrechtmatige situaties, in het bijzonder inzake illegale tewerkstelling, op de werkvloer te voorkomen. Zowel Nederland als Vlaanderen zet zich hiervoor in, niet alleen individueel maar ook in samenwerking met elkaar en in Europees verband.

h. Integratie en Inburgering

De diversiteit van de Nederlandse en Vlaamse samenleving is een kracht en brengt veel potentie met zich mee op het gebied van economische, sociale en culturele ontwikkeling. Voor nieuwkomers is het belangrijk dat zij zich welkom voelen, integreren en hun weg weten te vinden op de arbeidsmarkt. Dit ter bevordering van hun zelfredzaamheid en integratie in de samenleving. Vlaanderen en Nederland maken zich hier verder hard voor en zullen blijvend ervaringen en kennis met betrekking tot succesvolle beleidsinitiatieven op dit gebied met elkaar delen.

i. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit

De nauwe grensoverschrijdende verbondenheid van gemeenschappen en de hoge mate van infrastructurele verbondenheid kennen echter ook schaduwkanten en risico's. Nederland en Vlaanderen worden geconfronteerd met een toename van georganiseerde ondermijnende criminaliteit waarbij criminelen zich niet laten tegenhouden door landsgrenzen. De havens van Antwerpen en Rotterdam en daarmee de criminele netwerken zijn met elkaar verweven. De strijd tegen georganiseerde criminaliteit is een

absolute prioriteit, in het bijzonder de aanpak van drugshandel. Om drugshandel en drugsriminaliteit tegen te gaan bouwen we onze politieke, strategische en operationele samenwerking verder uit. We maken daarbij werk van een multidisciplinaire aanpak met focus op preventie en bestuurlijke handhaving. In dat kader bekijken we ook een verdere samenwerking in de vorm van uitwisseling van *best practices*. De samenwerking zal zoveel als mogelijk binnen en met de bestaande structuren en instrumenten plaatsvinden. Daarom trekken we bijvoorbeeld samen op binnen de Benelux, de EU en met een coalitie van Europese landen. Hierbij staan onder andere het gezamenlijk politieoptreden, de informatiedeling en de grensoverschrijdende opsporing centraal. Voor een effectieve aanpak is goede samenwerking tussen belangrijke actoren zoals het OM, de politie, douane, bestuurlijke overheden, en ook private partijen van belang.

j. Ruimtelijke ordening

De nationale ruimtelijke ordening in Nederland is terug. Voor een aantal regio's is duidelijk dat de nationale opgaven dusdanig stapelen, dat een gebiedsgerichte ordening en prioritering van verschillende nationale opgaven noodzakelijk is. Voor deze zogenaamde NOVEX aandachtsgebieden is op voorhand duidelijk dat meerdere Rijkspartijen meerjarig deelnemen in perspectief- en planontwikkeling en in de uitvoering. Een gezamenlijk ontwikkelperspectief is de basis voor strategische besluiten van alle overheden, maatschappelijke en private partijen voor de ontwikkeling van het gebied, inclusief gezamenlijk afgestemde uitvoeringsafspraken en investeringsbesluiten.

Eén van deze gebieden is het North Sea Port district, een Nederlands-Vlaamse economische groeiregio in het hart van de EU met een sterke zeehaven, een belangrijk industrieel cluster en een grootstedelijk en hoogopgeleid achterland met unieke natuur. Grote grensoverschrijdende opgaven in energietransitie, circulaire economie, mobiliteit, logistiek en transport en leefbaarheid vragen verdergaande duurzame eenwording. De ambitie is om het district te ontwikkelen tot één complementair grens- en Westerschelde-overschrijdend woon-leer-werkgebied zodat de diverse deelgebieden elkaar versterken wat betreft kwaliteitsvolle woon- en leefkwaliteit, onderwijs, kennisontwikkeling en arbeidsmarkt. We zetten in op een samenhangende grensoverschrijdende samenwerking. Een samenwerking die de realisatiekracht ten goede komt en een bijdrage kan leveren aan het versterken van de economie en de brede welvaart.

3. Verbonden door uitdagingen

Gezamenlijke uitdagingen nopen tot innovatieve en diepere toekomstgerichte samenwerking

a. Samenwerking binnen de EU

Vlaanderen en Nederland erkennen dat samenwerking binnen de EU cruciaal is om de energie- en klimaattransitie tot stand te brengen. Nederland en Vlaanderen zijn één deltagebied, dichtbevolkt en sterk geïndustrialiseerd. Veel energie-intensieve bedrijven opereren in het grensgebied. Onze energie-intensieve industrie staat onder druk door aanhoudend hoge energieprijzen en steun- en subsidiëringsbeleid van andere grote mondiale spelers. We staan dan ook voor dezelfde uitdagingen op het gebied van energietransitie, klimaatdoelen en economische weerbaarheid. Het antwoord op deze uitdagingen waar ook in Europees verband voor wordt gepleit is gelegen in het verder bouwen aan een sterke interne markt, het versnellen van de energietransitie en het versterken van het Europees vestigingsklimaat.

De energie-intensieve industrie staat centraal in vraag en aanbod van nieuwe energiedragers en de ontwikkeling van duurzame technologieën. Nederland en Vlaanderen zullen daarom hard werken aan een CO2-vrije en stabiele energievoorziening, nu en in de toekomst. De sector kan daarmee fungeren als vliegwiel voor de energietransitie en de transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie. Met een mix van maatregelen willen Nederland en Vlaanderen de verduurzaming van de industrie versnellen, met behoud van de competitiviteit van onze sterke industriële basis. Daarom zullen Nederland en Vlaanderen de beleidsdialoog over de industriële transitie intensiveren om goede voorbeelden met elkaar uit te wisselen, mogelijke synergiën in de nationale beleidsmaatregelen te identificeren en onze gezamenlijke belangen op Europees niveau uit te dragen.

Het EU-handelsbeleid is één van de sterkste pijlers geweest van groei en welvaart voor de hele EU. In reactie op protectionisme in sommige delen van de wereld en verstoorde handelsstromen is het geen optie om ons op onszelf terug te plooiën. Integendeel, we moeten juist meer dan ooit inzetten op diversificatie van aanvoerlijnen via een ambitieus handelsbeleid. De EU moet dan ook blijven inzetten op het afsluiten van ambitieuze internationale vrijhandelsakkoorden, uiteraard met inbegrip van sociale en ecologische basisvoorwaarden.

Nederland en Vlaanderen zullen de opportuniteiten bekijken voor een gezamenlijk economisch bezoek rond nader te preciseren thema's en precieze bestemming waar een collectief optreden van meerwaarde kan zijn.

Een eventuele versoepeling van het Europese staatssteunkader mag het gelijke speelveld tussen de EU-lidstaten niet in gevaar brengen. De integriteit van de Europese interne markt blijft een belangrijke troef waarover we bij de uitrol van toekomstige mechanismen sterk moeten waken. De huidige geopolitieke concurrentiestrijd is ook een momentum om vanuit de EU nog sterker in te zetten op onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

b. Klimaat en leefomgeving

Gezamenlijk oppakken van de circulaire transitie

Nederland en Vlaanderen erkennen het grote belang van de transitie naar een circulaire economie. Inzet op duurzaam, circulair ontwerp, nieuwe businessmodellen, hergebruik en hoogwaardige recycling draagt bij aan het tegengaan van klimaatverandering, het bepalen van klimaatdoelstellingen, een schoner milieu en leefomgeving, herstel van biodiversiteit, en grotere leveringszekerheid van grondstoffen en dus ook onze strategische autonomie. De recente internationale ontwikkelingen laten eens te meer de noodzaak hiertoe zien. Nederland en Vlaanderen zetten zich de komende jaren in om de samenwerking te versterken en verdiepen met als doel de transitie naar een circulaire economie een extra stimulans te geven.

Nederland en Vlaanderen lopen voorop in de transitie naar een circulaire economie, en investeren hierbij veel in kennis, innovatie en concrete projecten over het modeleren van een circulaire economie, het stellen van doelen en monitoring. Nederland en Vlaanderen verdiepen de samenwerking hierop. Wij delen kennis over de verdere mogelijkheden van de inzet van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) en zetten ons gezamenlijk in voor het versterken van dit en ander Europees instrumentarium ten aanzien van productbeleid. Nederland en Vlaanderen zullen gezamenlijk optrekken voor ambitieuze initiatieven op circulaire economie binnen de Europese Unie. Die samenwerking zal zich in ieder geval richten op ambitieus beleid voor verpakkingen. Ook zullen Nederland en Vlaanderen gezamenlijk hun ambities formuleren op preventie, de

omgang van kritieke materialen, het stimuleren van het gebruik van secundaire materialen en het stimuleren van hoogwaardige verwerking binnen de EU.

Nederland en Vlaanderen leggen zich beiden toe op hoogwaardige inzameling en recycling van drankverpakkingen en de aanpak van zwerfafval. Statiegeld is daarbij eengoed instrument. Nederland en Vlaanderen zullen kennis en ervaringen ten aanzien van dit instrument blijven delen en trachten hun statiegeldsystemen op elkaar af te stemmen in functie van de verdere implementatie in Vlaanderen.

c. Waterkwaliteit als kans voor nauwere samenwerking

Nederland en Vlaanderen erkennen als dichtbevolkte geïndustrialiseerde regio's de noodzaak aan een verbeterde milieukwaliteit, inzonderheid een verbeterde waterkwaliteit voor de volledige Europese Unie. Vlaanderen en Nederland zullen zich gezamenlijk inzetten voor een zo gelijk mogelijke omgevingsbescherming in de Europese Unie.

Nederland en Vlaanderen hechten waarde aan een goede waterkwaliteit voor een gezonde en duurzame leefomgeving. Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit aan beide kanten van de grens is het belangrijk om aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te voldoen. In de internationale en bilaterale riviercommissies van Maas en Schelde is sinds 2009 reeds veel bereikt in vermindering van de bovenstroomse verontreiniging. Zo hebben Vlaamse investeringen in rioolwaterzuiveringsinstallaties veel impact gehad op de vermindering van nutriëntenemissies naar het oppervlaktewater. Nederland en Vlaanderen zien beide dat er nog een opgave ligt voor nutriënten (stikstof en fosfor) in waterlichamen. Wij erkennen dit probleem en werken samen aan kennisopbouw over grensoverschrijdende waterkwaliteit, om een gezamenlijk beeld te krijgen over het doelbereik en de resterende opgave. De aankomende jaren wordt verder ingezet om grensoverschrijdende verontreiniging te verminderen, met het oog op het behalen van de KRW-doelen.

Nederland en Vlaanderen delen de gemeenschappelijke bezorgdheid over de PFAS-gehalten in de gedeelde waterlopen, zoals onder meer in het Schelde- en Maasbekken. Nederland en Vlaanderen erkennen dit probleem en zullen dit met de overige landen en gewesten stroomopwaarts, met respect voor het gelijke speelveld aanpakken. De ingezette instrumenten, zoals een immissietoets, het vergunning- en bodembeleid, zijn gelijkwaardig en beide landen wensen de emissies in het leefmilieu verder te beperken en de historische vervuiling solidair aan te pakken.

Verder hebben Nederland en Vlaanderen geïnvesteerd in het uitwisselen van kennis met betrekking tot bijvoorbeeld de wijze waarop omgegaan moet worden met de chemiebedrijven Chemours, 3M en de afvalverwerker Indaver. Op 18 januari 2023 werd een kennissessie Vlaanderen-Nederland georganiseerd over enkele PFAS-onderwerpen in relatie tot bodem en water waaronder een vergelijking van de handelingskaders PFAS, aansluiting van bodemnormen PFAS bij de KRW, vergunningsverlening en lozingsnormen. Ook trekken we samen op in de internationale riviercommissies van de Schelde en de Maas om het belang van dit onderwerp in deze stroomgebieden te onderstrepen en aan te kaarten dat ook Wallonië en Frankrijk inspanningen moeten leveren rond lozing van PFAS. Vlaanderen deelt de wens om PFAS uit te faseren, zoals voorgesteld door Noorwegen, Zweden, Duitsland, Nederland en Denemarken.

Microplastics worden veel aangetroffen in ons milieu. Ze zijn onder andere afkomstig van industrie en stedelijke gebieden langs het oppervlaktewater. Ook worden plastics in de rivieren meegevoerd vanuit bovenstroomse landen. In de Westerschelde worden plastic

deeltjes in grote hoeveelheden aangetroffen. Van microplastics is bekend dat ze heel lang in ons ecosysteem blijven en potentieel schadelijk zijn. Vanuit het oogpunt dat rivieren en het Scheldegebied grensoverschrijdende (natuur)gebieden zijn bekijken Nederland en Vlaanderen hoe deze verontreiniging verminderd kan worden. Samen investeren we in kennisopbouw over microplastics in water en een aanpak voor het tegengaan van plastic spills op het land. We zetten daarom onder andere in op het verminderen van zwerfafval. Daarnaast onderstrepen we het belang van de microplasticaanpak in Europees verband. De samenwerking in de Internationale riviercommissies van de Schelde en Maas zien we als belangrijk internationaal platform om de verontreinigingen met microplastics aan te pakken. Op deze manier leveren we ook op dit vlak een bijdrage aan het bereiken van het KRW-doel; schoon en gezond water in 2027.

d. Samenwerking op het gebied van stikstof

De stikstofproblematiek is de afgelopen twee jaar steeds hoger en prominenter op de (politieke) agenda van zowel Nederland als Vlaanderen komen te staan. De (aangekondigde) aanpakken en maatregelen in beide landen hebben grote impact op de Nederlandse en Vlaamse samenleving. Hierbij is een sterk bewustzijn ontstaan voor het belang én de noodzaak om grensoverschrijdend samen te werken aan de gedeelde opgave voor natuurherstel en stikstofreductie.

De afgelopen twee jaar heeft frequent (hoog)ambtelijke en politieke afstemming plaatsgehad en is informatie en kennis gedeeld om tot een doelmatig en samenhangend stikstofbeleid te kunnen komen in beide landen waarbij maatwerk in de grensregio's centraal staat. Tijdens het Vlaams-Nederlands Bestuurlijk Overleg Stikstof is onder meer gesproken over procedures in het kader van toestemmingverlening, worden met grensoverschrijdende pilots in onder andere natuurgebieden in de grensstreek knelpunten in kaart gebracht die een krachtige grensoverschrijdende aanpak van stikstofreductie en natuurherstel hinderen en is afgesproken toe te werken naar oplossingen voor deze punten.

Nederland en Vlaanderen hebben samen het doel de komende jaren een aantoonbare stikstofreductie en natuurherstel aan weerszijden van de grens te bewerkstelligen. Daarom wordt groot belang gehecht aan het voorzetten van de constructieve afstemming en samenwerking. Hiertoe wordt aan de gezamenlijke strategische agenda verder invulling gegeven door onder meer te werken aan een (nieuw) afsprakenkader met het oog op de kwestie rondom toetsingskaders/ toestemmingverlening en aan meer inzicht in data ten behoeve van een gezamenlijk feitenbeeld. Ook de verkenning van gezamenlijk onderzoek en gezamenlijke stappen richting de Europese Commissie staan nog op deze agenda.

e. Verduurzaming landbouw

Nederland en Vlaanderen hebben beiden een sterk ontwikkelde landbouwsector die tot de wereldtop behoort. Ze laat zich echter ook kenmerken door enkele fundamentele opgaven. Deze uitdaging kristalliseert zich voornamelijk in Nederland en Vlaanderen omwille van de heel specifieke, verstedelijkte, context waarbinnen onze landbouwsectoren zich ontwikkelen. Nederland en Vlaanderen zullen gezamenlijk de nodige aandacht blijven vestigen op deze specifieke context, ook binnen het Europese samenwerkingsverband.

Op vlak van landbouwproductie willen Nederland en Vlaanderen blijven inzetten op een open strategische autonomie, ook wat voeding betreft. Daarbij zetten we in op het bestendigen van de rechtmatige plaats die onze landbouwbedrijven, en gezinnen, in de samenleving innemen. De landbouwrealiteit en context zal echter, net zoals de voorbije

decennia, ook de komende jaren verder evolueren. In deze transitie zullen onze, voornamelijk familiale, landbouwbedrijven op voldoende begeleiding en ondersteuning kunnen rekenen. Nederland en Vlaanderen engageren zich om innovatieve oplossingsrichtingen inzake stikstof- en broeikasgasemissies maximaal op elkaar af te stemmen. Ook zullen we op Europees vlak blijven pleiten voor een open blik richting innovatieve en duurzame landbouwpraktijken. Daartoe werd ook een memorandum van Overeenstemming getekend inzake grensoverschrijdende kansen tot samenwerking op het vlak van innovatieve voeding en gezondheid.

f. Samenwerking op gebied van energie

Beide regeringen zijn zich ten volle bewust van mogelijke win-winsituaties die samenwerking binnen het beleidsveld energie kan opleveren. Ze zetten dan ook bilateraal het gesprek hierover verder en betrekken daarbij economische partners.

Tijdens de vorige Nederlands-Vlaamse regeringstop in 2020 erkenden Nederland en Vlaanderen dat grensoverschrijdende transportnetwerken voor waterstof, CO₂ en restgassen van belang zijn voor de optimale ontsluiting van ons deltagebied. Onze regeringen herbevestigen deze conclusie en bevestigen dat interconnectie en de onderliggende randvoorwaarden daarvoor een prioriteit zullen zijn in de Nederlands-Vlaamse samenwerking, waarbij we ons ten doel stellen knelpunten die hun oorsprong vinden in beleid te verminderen. In maart 2023 zal een Nederlands-Vlaams kennisseminar over infrastructuur voor de energietransitie worden georganiseerd met overheden, industrie en maatschappelijke organisaties in het kader van deze samenwerking.

Toegang tot infrastructuur voor CO₂-transport en -opslag is noodzakelijk om CCS-projecten in de industrie aan beide zijden van de grens doorgang te laten vinden. In dit verband zullen Nederland, Vlaanderen en de federale regering van België een memorandum van overeenstemming opstellen om deze activiteit in het kader van het London Protocol te formaliseren.

We spreken daarnaast af informatie uit te wisselen over de standpuntbepaling omtrent het EU-regelgevend kader voor waterstof (zowel low carbon als hernieuwbare waterstof), waaronder binnen het Europese decarbonisatiepakket. Waar mogelijk zullen we samen optrekken bij de onderhandelingen over en de implementatie van nieuwe Europese energie- en klimaatregelgeving. Nederland en Vlaanderen erkennen de rol van koolstofarme waterstof en koolstofarme brandstoffen van niet-biologische oorsprong (LCFNBO's) om de ambitieuze (Europese) klimaat- en energiedoelstellingen te behalen, met name in de industrie- en mobiliteitssector, en kennen een essentiële (transitie)rol toe aan o.a. CCS/U-technologie en het verdere transport en opslag van CO₂ in de regio.

Nederland en Vlaanderen zetten beide sterk in op innovatie op het gebied van waterstof en zullen in het kader van de high tech samenwerkingsagenda verder samenwerkingsopportunities onderzoeken. Op het vlak van heavy duty mobiliteit (vrachtwagens, scheepvaart) werken Nederland en Vlaanderen gericht samen. We spelen ook in op de Europese mogelijkheden in het kader van IPCEI, Clean Hydrogen Partnership, de Connecting Europe Facility en het Innovation Fund.

We herbevestigen, het belang van de Trilaterale Chemiestrategie, met onze partner Noordrijn-Westfalen. De samenwerking met de chemiesector wordt verder verdiept, op het vlak van beleidsdata-uitwisseling via een kennisplatform.

g. Digitalisering en innovatie

Nederland en Vlaanderen werken als kennisintensieve- en hightechregio's sinds 2004 nauw samen door middel van de hightech samenwerkingsagenda. Met deze evolutieve

samenwerkingsagenda als continue leidraad kunnen Nederland en Vlaanderen hun koppositie op het gebied van innovatie versterken en een zeer sterke positie innemen in EU-initiatieven. Goede voorbeelden van deze samenwerking zijn, naast waterstof, de samenwerkingen op het gebied van RegMedXB (een samenwerking op het gebied van regeneratieve geneeskunde), de Photonica-samenwerking tussen PhotonDelta, TNO, VUB Brussels Photonics (B-PHOT) en Imec, en binnen het kankeronderzoek-innovatieconsortium Oncode. Het Nationaal Groeifonds moedigt internationale samenwerking binnen projecten aan. We onderschrijven de intentie om concrete gezamenlijke investeringen te doen in samenwerkingen waar zich wederzijdse kansen en opportuniteiten aandienen door initiatieven van het Nationaal Groeifonds te verbinden met thema's van de high tech samenwerkingsagenda.

Vlaanderen en Nederland spelen een sleutelrol in de koploperspositie van Europa op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en productie van zeer geavanceerde halfgeleiders. Onder andere de krachtige samenwerking tussen imec, ASML en ASMI is een goed voorbeeld. De EU Chips Act en de Important Project of Common European Projects Micro-elektronica 2 spelen een belangrijk rol in het behoud en versterken van deze positie. Nederland en Vlaanderen hebben zich tijdens de onderhandelingen actief ingezet zodat onze gezamenlijke industrie dit initiatief ten volle kan benutten en kijken uit naar de operationalisering van de Chips Act. De EU Chips Act is een goed voorbeeld van sterkere Europese samenwerking met een noodzaak om wat implementatie betreft, ook bilateraal onze sterktes verder te verstevigen. Voor de implementatie zien we mogelijkheden voor multidisciplinaire samenwerking op (maatschappelijke) kernthema's in toepassingsgebieden zoals digitalisering, economie, zorg, landbouw en klimaat. Ook buiten dit Europese initiatief zullen Nederland en Vlaanderen elkaar structureel blijven opzoeken, steunen en samen optrekken in de halfgeleidersector.

Ook op het gebied van digitalisering is samenwerking in internationaal, EU-breed maar ook bilateraal verband cruciaal. Digitalisering biedt grote kansen voor onze samenleving en economie, bijvoorbeeld voor een sterke Europese digitale markt, door het zorgen voor efficiënte digitale infrastructuur en door ambitieuze samenwerking op technologische innovatie, ook bij het oplossen van maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid. De digitale transitie brengt echter ook uitdagingen met zich mee en kan leiden tot een digitale kloof, cyberrisico's, machtsonevenwicht, groeiende ongelijkheid in onze samenleving en in het geding brengen van publieke waarden en grondrechten. Wij moeten als overheden zorgen dat we de kansen van de digitale transitie benutten op een manier die aansluit bij onze waarden op het gebied van veiligheid, democratie, rechtsstatelijke principes en zelfbeschikking. We stimuleren een digitale economie en een publieke sector die open, eerlijk en veilig zijn, waarin bedrijven goed kunnen innoveren, consumenten en ondernemers goed beschermd zijn en die bijdraagt aan duurzame economische groei en samenleving. Daarbij is het belangrijk om samen te werken met publieke en private partijen, kennisinstellingen en overheden. Van belang is verder ook een stevige gezamenlijke aanpak van desinformatie, mede in het licht van actuele ontwikkelingen niet alleen in de Oekraïne crisis maar ook in de coronapandemie.

Dit geldt eveneens voor het beleid rond kennisveiligheid waarbij Vlaanderen en Nederland er samen naar streven om een betrouwbare ruimte te creëren waar onderzoekers en bedrijven samenwerken met partijen uit derde landen in een geest van vertrouwen en respect voor elkaar. Structurele uitwisseling van ervaringen en praktijkvoorbeelden tussen beide overheden kan daartoe bijdragen.

Een sterke uitwisseling op het gebied van AI voor de Nederlandse taal biedt kansen voor brede innovatie en inclusie die past bij het gedeelde taalgebied. Het Nationaal Onderwijslab AI (NOLAI) is een Nederlandse initiatief dat samen met het onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven intelligente digitale onderwijsinnovaties ontwikkelt, gericht op de verbetering van de kwaliteit van het primair en voortgezet onderwijs. Zo worden

pedagogische, maatschappelijke en sociale consequenties inzichtelijk. Nederland en Vlaanderen kijken of er samengewerkt kan worden op het NOLAI.

Verder zijn er tussen Nederland en Vlaanderen verkenningen gaande of er samengewerkt kan worden op het gebied van ELSA (Ethische, Legal en Societal Aspecten) labs voor een mensgerichte AI-benadering.

Tot slot zetten Nederland en Vlaanderen versterkt in op het versnellen van de digitale transformatie van de overheid én de maatschappij als een geheel. We spreken af om op korte termijn informatie uit te wisselen over speerpuntprojecten zoals gegevensdeling in de publieke sector (MAGDA kruispunt databank), het stroomlijnen van dienstverlening over bestuursniveaus heen (Mijn Burgerprofiel), burgers opnieuw controle geven over hun data (Solid) en het inzetten op publiek-private en privaat-private ecosystemen (het Vlaams Datanutsbedrijf). We plannen dit verkennende gesprek in februari 2023.
